

Glazbeni odgoj sjemenišnih pitomaca u dokumentima crkve u XX stoljeću

A - prije II vatikanskog koncila

I MOTU PROPRIO PIJA X (od 22. XI 1903)

1 (iz toč. 25) U sjemeništima i crkvenim zavodima neka prema propisima tridentinskog sabora svi njeguju mamno i sa ljubavlju prehlvaljeni tradicionalni gregorijanski pjev, a poglavari neka u toj stvari mladeži što većma pogoduju odobravanjem svojim i sokoljenjem. Na jednaki način neka se — gdje je to moguće — poradi oko osnutka »pjevačke škole« među klericima u kojoj će se klasična polifonija i savršena liturgična glazba izvadati.«

2 (iz toč. 26) U svagdanjim predavanjima liturgike, moralnog bogoslovlja i crkvenog prava neka učitelji ne propuste upozoriti slušatelje na tačke koje se posebno tiču načela i zakona crkvene glazbe i neka predavanja upotpune tim, da slušatelje pouče u estetici crkvene glazbe, e da ne bi klerici izišli iz sjemeništa bez svih tih pojmovi, koji su tako važni za potpunu bogoslovnou izobrazbu.«

(Navedeno prema Motu proprio sv. Oca Pija X o crkvenoj glazbi, Zagreb, 1914).

II APOSTOLSKA KONSTITUCIJA PIJA XI (od 20. XII 1928)

1 (iz toč. I) »Kojigod žele postati svećenicima ne samo u sjemeništima nego i u redovničkim kućama, neka se već od prve mladosti temeljito izuče u gregorijanskom pjevanju i svetoj glazbi, jer tada lakše uče ono, što se tiče modulacije i glasova i jer se pogreške, ako bi koje možda imali, mogu iskorjeniti ili barem popraviti, a kasnije u odrasloj dobi, ne bi mogli nikako ukloniti. Ne samim počecima škole treba započeti obučavanje u pjevanju i u glazbi, a onda nastaviti u gimnaziji i liceju. Tako će se naime oni, koji žele primiti svete redove, izučivši gotovo neopazice pjevanje, tečajem bogoslovnih nauka moći obučavati u onoj višoj nauci, koju možeš s potpunim pravom prozvati estetikom, to jest: u gregorijanskoj monodiji i muzičkoj umjetnosti, polifoniji i orguljama, koje se kleru potpuno dolikuje da zna.«

2 (iz toč. II) Neka se dakle u sjemeništima i drugim domovima, koji služe za valjano obrazovanje jednog i drugog klera, održava kratak ali gotovo svagdanji sat ili vježbanje u gregorijanskom pjevanju i svetoj glazbi. Ovo će, bude li se vršilo u liturgičkom duhu, srcima pitomaca, nakon učenja težih predmeta, donijeti više utjehe nego tereta. Ovakova će pojačana i potpunija naobrazba jednog i drugog klera u liturgičkoj glazbi sigurno prouzročiti to, da će se koralni oficij, koji je poglaviti dio bogoslužja, ukrisiti na drevno dostojanstvo i sjaj, i da će se takozvanim školama i kapelama glazbenika povratiti stara slava.

(Navedeno prema »Sveta Cecelija« 1929, str. 50 i dalje).

III ENCIKLIKA MUSICAE SACRAE DISCIPLINA (od 25. XII 1955)

1 (iz toč. 37) »Treba posvetiti veliku brigu tome, da svi oni koji se u vašim sjemeništima i misijskim ili redovničkim zavodima spremaju na svete Redove, budu pravilno poučeni u teoretskom i praktičnom poznavanju svete glazbe i gregorijanskog pjevanja. To će biti zadaća učitelja stručnjaka u tim predmetima, koji znaju cijeniti tradicionalne običaje i načela, te se potpuno pokoravati odredbama i pravilima Svete Stolice.

2 (iz toč. 38) Ako se među učenicima sjemeništa ili redovničkih zavoda nađu neki posebno nadareni i oduševljeni za ovu umjetnost, neka Vas poglavari sjemeništa o tome obavijeste, kako bi tim učenicima mogli dati priliku, da bolje razviju svoj talenat, i da ih pošaljete na Papinski institut za svetu glazbu u Rimu ili na drugu kakvu visoku školu ove vrste. No uz uvjet, da se ovi učenici odlikuju s svojim dobrim vladanjem i svojim krepostima, tako da se možete nadati, da će postati dobri svećenici.

(Navedeno prema »Musicae sacrae disciplina«, ciklostil, Zagreb, 1958).

IV UPUTA O SVETOJ GLAZBI U SVETOJ LITURGIJI (od 3. IX 1958)

1 (iz toč. 46) U kleričkim sjemeništima, bilo svjetovnim bilo redovničkim neka se češće, barem koji dio božanskog Oficija obavlja zajednički i to, u koliko je moguće s pjevanjem: na nedjelje i blagdan neka se barem Večernja pjeva (isp. kan. 1367. 3).

Glazbeni odgoj sjemenišnih pitomaca dio je općeg estetskog odgoja kojeg pružaju crkveni odgojno-obrazovni zavodi i ustanove. Premda je njegovo područje opsežno i obuhvaća znatan broj disciplina, u novije vrijeme se najviše posvećuje pažnje likovnom i glazbenom odgoju mladog čovjeka. Cilj estetskog odgoja i obrazovanja jest osposobiti mladog čovjeka *uočavati, doživljavati, prosuđivati i ostvarivati lijepo*. Treba odmah na početku napomenuti da je lijepo objektivna stvarnost i zato svojina svih ljudi, a ne samo nekolicine »udrenih« umjetnika. U ovom mnogo griješe i mnogi visoko obrazovani znanstveni radnici koji su se specijalizirali u jednoj određenoj disciplini, a zanemarili u svom obrazovanju estetski odgoj. Takovima se nerijetko može dogoditi, ako ih se postavi za pročelnike crkvenih zavoda, da posve zanemare estetsku komponentu u principima i praksi svog odgoja. Nakon stanovitog vremena učiti će sami da u pedagoškom radu nijesu postigli željeni uspjeh. Podrobnom analizom i preispitivanjem svog rada učiti će i sami da nešto nedostaje njihovu nastojanju. Možda taj manjak i neuspjeh u odgoju leži baš u zanemarivanju važnog estetskog faktora. Slično se događa mnogim pastoralnim radnicima. Rade revno i uporno u župskoj zajednici, ali uspjeha nema. Drugi pastoralni radnik radi manje od njega i nije tako uporan, a sve mu donosi uspjeh. Ljudi primaju svaku riječ iz njegovih usta kao da je zlato. Tajna neuspjeha prvog, a uspjeha drugog stoji u neestetskom ili estetskom podavanju evanđeoske riječi župskoj zajednici. I evanđeoska riječ je vezana estetskim pravilima i ona želi da po njima bude izgovorena. Ako je propovjednik liši tih svojstava postoji opasnost da je vjernici ne prime kao evanđeosku nego kao običnu riječ. Svi ljudi nijesu sposobni u životu ostvarivati lijepo, ali su ga sposobni doživljavati i prosuđivati, pa stoga od svog svećenika očekuju da će im pružiti evanđeosku riječ i s estetske strane duboko proživljenu.

Posebni vid snažno naglašene riječi je ona uglazbljena i otpjevana riječ. Nju je

Crkva od svog postanka uvelike cijeni i cijeni je i danas. Stoga je tražila da njezini svećenici prime potpunu glazbenu naobrazbu kako bi bili sposobni »propovijedati« i uglazbljenu evanđeosku riječ. U XX stoljeću tu svoju brigu oko glazbenog odgoja budućih svećenika ozakonila je u više dokumenata čije izvratke donosimo. Iz pažljive njihove analize proizlazi:

1) Crkva ne želi da budući svećenici dobiju samo *ekzemplarno već i enciklopedičko* glazbeno znanje. To je i razumljivo. Svećenik nije samo onaj koji će doživljavati *lijepo* u glazbi slušajući kako drugi pjevaju, već ga treba ostvarivati sam jer će pjevati kao solist i druge učiti pjevati kao kateheta ili organizator glazbenog života svoje župske zajednice. Stoga sjemenišni poglavari i crkveni starješine trebaju znati da je glazbeno naobražen svećenik uz sve ostale jednake kvalitete kudikamo pogodniji za propovijedanje evanđeoske riječi od jednog drugog svećenika koji tu naobrazbu nema.

2) Glazbeni odgoj treba zauzeti integralni dio u formaciji i školovanju budućeg svećenika. Stoga glazbeni odgoj i obrazovanje trebaju pružiti i odgojne i obrazovne crkvene ustanove tj. i sjemeništa i gimnazije i fakulteti. Iz ovog proizlazi da glazbeni odgoj treba biti obuhvaćen školskim planom i programom i slobodnim aktivnostima zavodskog života pitomaca.

Crkva želi da njezini svećenici u svojoj evanđeoskoj misiji potpuno uspiju i zbog toga predvidjela je sve potrebno za njihovu formaciju. Tako je predvidjela i glazbu kao bitni dio te formacije. Stoga joj na našim crkvenim obrazovnim ustanovama treba dati mjesto koje joj je Crkva dodijelila. Tada će i naša odgojna i obrazovna nastojanja budućih svećenika biti uspješnija, jer je baš glazba pozvana da nadograđi obrazovanje i odgoj svojim djelovanjem ne samo na razum kao ostali predmeti nego i na ljudska čuvstva i volju. Odgoj, koji je izključio iz svog programa »*lijepo*« pa makar samo s područja glazbe, ne može se nazvati odgojem.

Mitho Demović

2 (i ztoč. 93) — »**Klerici** koji sudjeluju u liturgijskim obredima na način i po obliku koji određuju rubrike, ili kao klerici, koji vrše svetu službu u višim ili nižim redovima, ili koji su članovi kora, odnosno, pjevačkog zbora, svi oni vrše svoju vlastitu i izravnu službu bogoslužja i to snagom svoga reda i primanjem u klerički stalež.

3 (iz toč. 109) Ako se od svih vjernika traži bar neko poznavanje svete liturgije i svete glazbe, **mладиći, koji se pripremaju za svećeništvo**, moraju steći potpunu i temeljitu naobrazbu, bilo općenito u svetoj liturgiji, bilo u svetom pjevanju. Stoga se mora točno opsluživati ono, što o ovom naređuje kanonsko pravo (Kan. 1364, 1 i 3; 1365 & 2) ili je nadležna vlast poblize odredila (isp. osobito Apost. Konst. »Divini cultus« — Božanskog kulta«, o tome kako treba svakđ dan sve više promicati liturgiju, grgurevsko pjevanje i svetu glazbu . . .) Da se to potpuno provede pada na teret savjesti onih, koji se tiče.«

4 (iz toč. 111) » . . . Svećenici, koji idu u izvanjske misije, moraju imati odgovarajuću izobrazbu u svetoj liturgiji i svetom pjevanju . . . « (Navedeno prema »Uputa o svetoj glazbi u svetoj liturgiji, ciklostil, Zagreb 1961).

V ODREDBA KONGREGACIJE ZA SJEMENIŠTA (od 15. VIII, 1949)

1. Sve^{ta} glazba mora biti pribrojena obaveznim (nesessariis) predmetima i zato je treba apsolutno predavati svim sjemeništarcima, i to već od prvog razreda gimnazije pa sve do potpuno završene teologije.

2. Učitelji svete glazbe predlažu, a Ordinarij odobrava godišnje programe.

3. Raspodjela satova svete glazbe preko tjedna mora se urediti prema normama Apost. Konstitucije »Divinis cultus sanctitatem« (br. 1—2). Satovi obuke moraju se uvrstiti u opći raspored sati

4. Jednako kao i iz ostalih predmeta, dužni su gojenci polagati godišnje ispite iz svete glazbe.

5. U svakom sjemeništu mora biti sposoban učitelj svete glazbe koji se ima pribrojiti profesorskom zboru i to obzirom na sve učinke . . . (Navedeno prema »Sveta Cecilija, 1969, str. 83).

B - poslije II vatikanskog koncila

I UREDBA O SVETOM BOGOSLUŽJU II VATIKANSKOG KONCILIA

1 (iz toč. 115) »Neka se veoma cijeni pouka i upotreba glazbe u sjemeništima, novicijatima i zavodima muških i ženskih redova, kao i u ostalim katoličkim zavodima i školama; da bi se ta pouka ostvarila nek se temeljito izobrazu učitelji, koji su određeni da poučavaju svetu glazbu«

2 (iz toč. 119) Stoga se treba u glazbenoj izobrazbi misionara marljivo brinuti, da budu koliko je moguće sposobni unapređivati tradicionalnu glazbu tih naroda u školama, tako i u svetim činima . . . «

II UPUTA O GLAZBI U SVETOM BOGOSLUŽJU (od 5. III 1967)

1 (iz toč. 19) . . . »Stoga: a) neka takvi zborovi ili kapele ili schole budu, i neka se skrbno njeguju naročito u stolnicama i drugim većim crkvama, kao i u sjemeništima i u redovničkim odgojnim zavodima . . . «

2 (iz toč. 37) . . . »I otali će klerici koji zbog studija žive zajedno ili se sastaju za duhovne vježbe ili prilikom drugih sastanaka zgodno posvetiti svoje skupove pjevanjem nekih djelova božanskog časoslova.«

3 (iz toč. 41) Prema propisu uredbe o svetom bogoslužju (čl. 101, 1) treba da klerici prema stoljetnom predanju latinskog obreda sačuvaju latinski jezik kod božanskog časoslova kad ga obavljaju u kuru . . . «

4 Što se tiče upotrebe latinskog ili narodnog jezika u bogoslužju po sjemeništima, neka se obdržavaju propisi Svetog Zbora za sjemeništa i sveučilišta o liturgijskom odgoju sjemeništnih pitomaca . . . «

5 (iz toč. 52) Da bi se očuvalo blago svete glazbe, i da se kako treba promiču novi oblici svetog pjevanja, »treba uvelike cijeliti poučavanje i vježbanje glazbe u sjemeništima, u novicijatima redova obaju spolova i u školskim domovima, kao i u ostalim zavodima i katoličkim školama« (čl. 115 Uredbe). U prvom redu neka se promiče učenje i upotreba gregorijanskog pjevanja, jer je ono zbog njemu svojstvenih osobina važan temelj za gajenje svete glazbe.«

(Navedeno prema »Sveta Cecilija« 1969, str. 33 i dalje).